

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

17 אוקטובר 2021

לפני:

כב' השופטת אירית הרמל

נציגת ציבור (עובדים) גב' אורנה רזניק

נציג ציבור (מעסיקים) מר אברהם גלאי

התובעת

סמירה נאבולסי

ע"י ב"כ: עו"ד איתן ליברמן, מטעם הלשכה לסיוע
משפטי

-

הנתבע

המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ: עו"ד עדי גלם

פסק דין

1. המחלוקת אשר עומדת לפתחנו ודרושה הכרעה היא בשאלה: האם התובעת היתה ידועה בציבור של המנוח, עדנאן נאבולסי ז"ל (להלן – **המנוח**) בעת פטירתו ולכן זכאית לקצבת שאירים?

2. המחלוקת:

א. התובעת ילידת 1948. המנוח היה יליד 1931. שניהם מוסלמים. התובעת והמנוח נישאו בשנת 1968 ונולדו להם 7 ילדים. שניים מילדיהם נפטרו לפני המנוח. ביום 24.1.2007 התגרשו הצדדים זו מזה בבית הדין השרעי.

ב. התובעת טענה כי חרף גירושיהם, המנוח והיא המשיכו לחיות יחד כידועים בציבור בדירתם שברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו (להלן – **דירת הצדדים**) ובתוך כך היא ליוותה וסעדה את המנוח בכל תקופת מחלתו עד לפטירתו ביום 11.12.2015 והוא בן 84.

ג. התובעת הגישה לנתבע תביעה לקצבת שאירים אשר נדחתה ביום 21.3.2017 מן הטעם כי: "בשעת פטירתו של המנוח לא הייתה אשתו וגם לא הייתה ידועה בציבור כאישה המתגוררת עמו".

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

3. ההליך:

א. בדיון מקדמי ביום 1.5.2018 הוחלט בהסכמת הצדדים כי הנתבע ימציא לידי בא כוח התובעת הודעות לחוקר שנגבו בתביעה דנן, תעודת עובד ציבור או מסמך המפרט גמלאות או תוספת לגמלאות בגין התובעת שקיבל המנוח. כמו כן, אם שולם מענק פטירה בגין פטירתו של המנוח ולמי, ודוח הערכת תלות שבוצעה למנוח ביום 29.9.2015 (עמ' 3 לפרוטוקול).

ב. בחודש ספטמבר 2018 המציא הנתבע לבא כוח התובעת ההודעות שנגבו על ידי חוקר הנתבע בענין תביעה זו (נ/ו-20) וכן דוח הערכת תלות שבוצעה למנוח ביום 29.9.2015 (נ/ו-14), אך לא המציא פירוט הגמלאות שקיבל המנוח לרבות מענק פטירה. מדוח הערכת תלות שבוצעה למנוח ביום 29.9.2015 עלה כי נערכה לו הערכה קודמת ביום 9.8.2015 והנתבע התבקש להמציא גם אותה (החלטה מיום 21.10.2018).

ג. ביום 13.11.2018 התקיים דיון מקדמי אשר במהלכו הציג הנתבע לבא כוח התובעת דוח הערכת תלות שבוצעה למנוח ביום 9.8.2015 (נ/ו-15) והוחלט כי הנתבע יגיש תעודת עובד ציבור ובה פירוט הגמלאות שקיבל המנוח (עמ' 5 לפרוטוקול).

ד. לאחר הגשת פירוט הגמלאות כאמור, הגישה התובעת תצהירי עדות ראשית מטעמה כדלקמן: תצהיר שלה, תצהיר של בתה, גב' עדה אשקר, תצהיר של חתנה (לשעבר), מר סאמי אשקר, תצהיר של מר אחמד חטאב ותצהיר של בנה, מר ג'יהאר נאבולסי. כל המצהירים נחקרו ביום 15.6.2020.

ה. התובעת התנגדה להגשת דוחות הערכת תלות שבוצעו למנוח בחודשים אוגוסט וספטמבר 2015 (נ/ו-14 ו-נ/ו-15) אלא באמצעות עורכם, מר נגיב חדד (הודעתה מיום 1.1.2019). בשל כך הוזמן עד זה למתן עדות (החלטה מיום 21.12.2019). עד זה לא הגיע לבסוף והתובעת לא התנגדה להגשת דוחות הערכת תלות אלו (ראו עמ' 6 לפרוטוקול).

ו. בתום שמיעת העדויות ביום 15.6.2020 נעתר הנתבע לבקשת התובעת לעיין בתיקי המנוח והודיע כך: "שיהיה ברור שהסכמתי ניתנה לעיון בתיקי המנוח למרות שאין לתובעת זכות קנויה לעיין בתיקי המנוח, על מנת שחברי יהיה בטוח שלא מעלימים ממנו דברים" (עמ' 21 ש' 12 – 13 לפרוטוקול). חרף זאת, הנתבע חזר בו מהודעתו זו וסירב לאפשר לתובעת לעיין בתיקי המנוח (הודעתו מיום 10.8.2020).

ז. בהתאם להחלטה מיום 11.9.2020 המציאה התובעת אישור ילדי המנוח, כיורשיו הפוטנציאליים, בדבר הסכמתם לעיון שלה בתיקי המנוח וניתנה החלטה המורה לנתבע להמציא המסמכים המבוקשים על ידי התובעת (החלטה מיום 22.10.2020).

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

ח. הנתבע המציא רק חלק מהמסמכים ולא הגיב לבקשה למתן הוראות שהוגשה על ידי התובעת. בנסיבות אלה נאלץ בית הדין להורות על קיום דיון תזכורת אשר התקיים ביום 10.12.2020 ובמהלכו הודיע הנתבע כי "כל התיק של המנוח למעט התייעצויות פנימיות, יועבר לעיון ב"כ התובעת. העתק מלא יועבר למשרדו עד 30 ימים (עמ' 20 ש' 21 – 22 לפרוטוקול).

ט. רק ביום 18.2.2021 המציא הנתבע את תיקו של המנוח בענין קצבת אזרח ותיק ורק ביום 1.6.2021 המציא תעודת עובד ציבור המסבירה מדוע הופסקה למנוח תוספת השלמת הכנסה בקצבת אזרח ותיק.

י. לאחר המצאת כל אלה, הגישו הצדדים סיכומים בכתב לרבות סיכומי תשובה של התובעת.

4. המתווה המשפטי:

א. סעיף 252(א) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 (להלן – **חוק הביטוח הלאומי**) קובע כי משנפטר מבוטח, ישלם הנתבע קצבת שאירים חודשית לאלמנה.

ב. המונח **אלמנה** מוגדר בסעיף 238 לחוק הביטוח הלאומי והיא "מי שהיתה אשתו של המבוטח בשעת פטירתו".

ג. המונח **אשתו** מוגדר בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי והיא "לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו".

ד. בפסיקה של בית הדין הארצי פורשה הגדרה זו של המונח **הידועה בציבור כאשתו** בהקשר של הזכאות לגמלת שאירים כך ש"על מנת לעמוד בתנאי הזכאות לגמלת שאירים עקב פטירתו של בן הזוג צריך שיתקיימו באישה שאינה נשואה שני תנאים מצטברים השלובים זה בזה: האחד – יחסים של "ידועים בציבור" בעת פטירתו של בן הזוג; והשני – מגורים משותפים בשעת הפטירה" (הדגשה במקור. א.ה. עב"ל(ארצי) 47676-01-14 מזל סלח – המוסד לביטוח לאומי (4.4.2017) (להלן – פס"ד סלח); עב"ל(ארצי) 21302-03-16 אידה שרה פוקילמן – המוסד לביטוח לאומי (2.4.2019) (להלן – פס"ד פוקילמן)).

ה. באשר לתנאי הראשון, של קיום יחסים של "ידועים בציבור" בעת פטירתו של בן הזוג, קבעה הפסיקה כי "המבחן להכרה באישה כידועה בציבור כאשתו של פלוני הינו כפול: ראשית – על בני הזוג לקיים חיי משפחה, דהיינו מערכת יחסים אינטימית המבוססת על יחס של חיבה, הבנה, מסירות ונאמנות המעידה על קשירת גורל. שנית – עליהם

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

לנהל משק בית משותף, אך לא סתם מתוך צורך אישי של נוחות וכדאיות כספית או סיכום ענייני, אלא כפועל יוצא טבעי מחיי משפחה משותפים כנהוג וכמקובל בין בעל ואישה הדבקים אחד בשני בקשר של גורל חיים (דב"ע נג/6-7 בטר – קג"מ, פד"ע כז' 135 בעמ' 140. דב"ע 97/37-6 פוגל – מבטחים פד"ע לב' 372 עמ' 376) (ע"ע(ארצי) 513/06 קריסלדה קסידסיז – מבטחים מוסד סוציאלי של העובדים בע"מ (3.5.2007)(להלן – פס"ד קסידסיז) ופס"ד פוקילמן).

ו. באשר לדרישה לקיום חיי משפחה כבני זוג, קבעה הפסיקה כי דרישה זו אינה מחייבת מיסוד הקשר בנישואין ובלבד שבמוקדו תהא –

"מחויבות רגשית-ערכית, היינו אם היחסים מושתתים על חיבה, הבנה, מסירות ונאמנות המעידה על קשירת גורל. הגם שערכים עוסקים במימד רגשי-פנימי, הרי שהמשפט תר אחר ביטויים אובייקטיביים-חיצוניים למימד זה, שהרי אין לשופט היושב בדין כלים להתחקות אחר צפונות ליבו של אדם. דפוסי התנהגות עשויים איפוא ללמד על מידת קיום מחויבות כאמור או העדרה בין בני הזוג. כך למשל, הדרישה לקיום משק בית משותף – עליה נרחיב להלן – עשויה להיות בבואה אובייקטיבית-חיצונית למחויבות ערכית זו. מטבע הדברים, המחויבות הערכית נבחנת לאורך זמן, והגם שלא מן הנמנע שבמרוצת הזמן יחולו תמורות בגילוייה של מחויבות זו, הרי שעצם קיומה מעבר לרף מסוים לאורך זמן – הכרחי. בבחינה כוללת זו יש גם משקל, בין היתר, גם למידת המחויבות בעיתות משבר ובכלל זה אם ובאיזו מידה תמך מבקש הקצבה בבן הזוג ככל שתש כוחו טרם פטירתו. במצבים בהם כוחו של בן הזוג נחלש באופן איטי ובהדרגה, או אז נפתח פתח לבחינה לאורך זמן של מידת קיום מחויבות ומידת קשירת הגורל ביחד לטוב ולרע, ולכן משקלו היחסי של שיקול זה עולה". (ע"ע(ארצי) 4247-12-15 מזל מימון – קרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (27.2.2017); ע"ע(ארצי) 19306-10-15 יפה שמיע – מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) (10.8.2017) ופס"ד פוקילמן).

בהקשר זה קבע בית הדין הארצי בפס"ד פוקילמן (ס' 34 לפסק הדין) כי –

"לגישתי, בבחינת מרכיב זה, על בית הדין להיזהר מלבחון את קיומו על יסוד השקפה אידאלית מסוימת של זוגיות אותה על הידועים בציבור לממש. הן עת מדובר בבני זוג הנשואים זה לזה והן עת מדובר בבני זוג שהם ידועים בציבור, יש מגוון רחב של מערכות יחסים, ובהשאלה מאמירתו של טולסטוי בספרו אנה קרנינה "כל זוג בדרכו שלו". במיוחד יש להיזהר, מיצירת "סטנדרט" אחד לבני זוג נשואים ו"סטנדרט" שונה לידועים בציבור בהיבטים שונים".

ז. אשר לתנאי השני, של מגורים משותפים, נקבע בפס"ד קסידסיז "כי דרישת המגורים יחדיו ראויה להתפרש לא כפשוטה אלא במונח המושגי, והיא באה להדגיש הצורך

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

בקיום מבחן אובייקטיבי של ניהול משק בית משותף להכרה בידועה בציבור כאשתו של חבר או פנסיונר (עבל 241/05 זאמרא מירי – המוסד); זאת בנוסף למבחן הכוונה של קשירת גורל ורצון לחיים יחדיו. עם זאת יודגש, שעובדת קיום מגורים יחדיו מקימה חזקה הניתנת לסתירה של קיום משק בית משותף (ס' 3(ג) בפס"ד קסידסיד. הדגשה לא במקור. א.ה). בפס"ד פוקילמן הורחבה דרישת המגורים המשותפים מקום בו הקשר הזוגי התקיים תקופה ממושכת והפרידה הפיזית סמוך לפטירת אחד מהם, נכפתה על הצדדים. ראו שם.

5. דיון והכרעה:

הדיון להלן יתמקד בבדיקת התקיימות כל שלושת התנאים: קיום חיי משפחה כבני זוג; מגורים משותפים וניהול משק בית משותף. והכל בסמוך לפטירת המנוח. רק בהתקיימות שלושת תנאים אלו בסמוך לפטירת המנוח נוכל לקבוע כי בין התובעת לבין המנוח התקיימה מערכת יחסים של בני זוג ידועים בציבור, אשר מזכה את התובעת בקצבת שאירים.

5.1 מגורים משותפים:

א. ביום 1.5.2018 התקיים דיון מקדמי ובמהלכו הודיע הנתבע כי "אין מחלוקת כי התובעת התגוררה עם המנוח בשנה קודם לפטירתו". עוד טען הנתבע כי "המגורים של המנוח היו רק לצורך טיפול רפואי" (עמ' 3 ש' 2 – 3 ו-6 לפרוטוקול).

ב. התובעת הצהירה כי המנוח והיא התגוררו ביחד בדירתם שברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו. בתמיכה לכך צירפה התובעת צילום תעודת זהות שלה (נספח א' לתצהירה), ממנו עולה כי היא מתגוררת בכתובת זו; אישור עיריית תל-אביב באשר להיות המנוח והתובעת מחזיקים בנכס זה (נספח ב' לתצהירה) וכן תמצית רישום במרשם האוכלוסין (נספח ג' לתצהירה), ממנו עולה כי מענה של התובעת בכתובת זו.

ג. במהלך שמיעת עדות התובעת ביום 15.6.2020 הוגשה תביעתה לתשלום קצבת שאירים אשר הוגשה לנתבע ביום 1.5.2016 (נ/1) ובה צוינה כתובת המנוח וכתובת התובעת בדירתם ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו.

ד. ביום 9.6.2016 נחקרה התובעת על ידי חוקר הנתבע. הודעתה הוגשה וסומנה נ/2 ובה ציין חוקר הנתבע כי כתובתה בדירת הצדדים. כמו כן, התובעת אמרה בהודעתה זו כי היא מתגוררת בכתובת זו מזה 50 שנה "יחד עם בני, רמי, גרתי גם עם אבא שלו – הגרוש שלי" (ש' 1 – 3 לנ/2).

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

- ה. בחקירתה בפנינו נשאלה התובעת ואישרה כי התגוררה עם המנוח באותה כתובת גם לאחר גירושיהם (עמ' 7 ש' 14 - 16 לפרוטוקול). התובעת נשאלה ואישרה כי רכשה ביחד עם המנוח את הדירה בכתובת זו כבר בשנת 1971 ושהדירה רשומה על שם שניהם (עמ' 8 ש' 18 - 21 ועמ' 9 ש' 27 לפרוטוקול).
- ו. במהלך חקירת התובעת בפנינו, הגיש הנתבע אישור בדבר ניהול חשבון על שמה בבנק הדואר אשר סומן נ/4. אישור זה נושא תאריך 28.3.2010 והוא נשלח לתובעת בכתובת דירת הצדדים.
- ז. במהלך חקירת התובעת בפנינו, הגיש הנתבע צו עיקול על נכסי התובעת מיום 27.12.2009 אשר סומן נ/5 ובו צוינה כתובתה בדירת הצדדים. בסיכומיו טען הנתבע כי נ/5 סותר את טענת התובעת כי הדירה בכתובת זו בבעלות משותפת למנוח ולה, כי לא צוין בו שם המנוח (ס' 21 לסיכומים). נ/5 הוא צו עיקול אשר הוצא למחזיק בגין חוב של התובעת. התובעת היא החייבת ולכן לא ניתן ללמוד מאי אזכור המנוח בנ/5 דבר על כתובת מגוריו.
- ח. במהלך חקירת התובעת בפנינו, הגיש הנתבע תביעה של המנוח מיום 22.1.2007 להבטחת הכנסה אשר סומנה נ/6 ובה צוינה הכתובת ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו ככתובת המנוח.
- ט. במהלך חקירת התובעת בפנינו, הגיש הנתבע תביעה של התובעת מיום 13.4.2010 לקצבת אזרח ותיק אשר סומנה נ/7 ובה צוינה כי כתובתה בדירת הצדדים. כך גם בתשובת הנתבע מיום 20.1.2011 אשר הוגשה וסומנה נ/8 ואשר נשלחה לתובעת בכתובת זו. כך גם בתלוש שכר של התובעת מחודש מרץ 2019 אשר הוגש וסומן נ/19.
- י. ביום 18.2.2021 הגיש הנתבע מסמכים מתיקו של המנוח וביניהם מכתב של הנתבע לתובעת מיום 3.4.2003 בענין קצבת זקנה עבור המנוח, אשר נשלח לכתובתה ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו. מלבד זאת בכל המסמכים בתיק זה משנים 1996, 2003, 2005 ו-2007 צוינה כתובת זו ככתובת המנוח.
- יא. בתם של התובעת והמנוח, גב' עדה אשקר, נחקרה על ידי חוקר הנתבע ביום 9.6.2016 ובהודעתה (נ/20) אמרה כי אביה המנוח התגורר ביחד עם אמה (התובעת) ועם אחיה הנכה בדירה ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו מאז ומתמיד (עמ' 1 ש' 1 - 10 לנ/20). על מקום מגוריה הצהירה גם בתצהירה וגם העידה בפנינו (עמ' 19 ש' 8 לפרוטוקול).
- יב. כך גם הצהיר עד התביעה, מר אחמד חטאב (ס' 2 לתצהירו) והעיד על כך (עמ' 16 ש' 8 לפרוטוקול) וכך גם הצהיר עד התביעה, מר סאמי אשקר (ס' 2 לתצהירו) והעיד על כך (עמ' 14 ש' 33 לפרוטוקול).

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

יג. מכל המקובץ עולה כי התובעת התגוררה עם המנוח במקום מגורים אחד, אשר כתובתו ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו, בתקופת נישואיהם וגם לאחר גירושיהם ועד לפטירת המנוח ועדין ממשיכה להתגורר במקום מגורים זה.

יד. עם זאת, בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/2) נשאלה התובעת איפה ישן המנוח לפני שנפטר והיא השיבה כך: "הוא היה ישן בחדר עם הבן שלי רמי ואני הייתי מחוץ לחדר ישנה במתחם פתוח בבית. אחרי שהוא נפטר סגרתי את החדר שיפצנו את הבית ונתתי לבן שלי הנשוי. אני ישנה עם הבן שלי רמי במתחם אחר בבית" (הדגשה לא במקור – א.ה. עמ' 1 ש' 5 – 8 לנ/2). מהודעתה זו עולה כי בבית ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו מתחמים שונים.

טו. התובעת צירפה לתצהירה צילומים מפנים הבית (נספח ה' לתצהירה) אך לא פירטה גודל שטח הבית, מספר החדרים בו וכיצד הוא בנוי.

טז. העד סאמי אשקר, העיד כי "זה בית ענק, יש כמה יחידות בבית הזה. זה מתחם, כל המשפחה גרים שם. הם גרו ביחד באותו בית, לא יודע אם באותו חדר זה בית גדול" (עמ' 15 ש' 28 – 29 לפרוטוקול).

יז. בהערכת תלות שבוצעה למנוח ביום 18.8.2014 (נ/12) צוינה התובעת כמי שגרה ליד המנוח ולא עם המנוח, כך "גם גרושתו גרה באותה כתובת, ליד ביתו."

יח. בנם של המנוח והתובעת, העד ג'יהאד נאבולסי, העיד כי יש לו חדר עם כניסה נפרדת צמוד לדירה של הוריו, המנוח והתובעת (ס' 2 לתצהירו). בעדותו הסביר כי גר עם הוריו עד שהתחתן ומאז הוא לא מתגורר בבית הוריו (עמ' 17 ש' 26, עמ' 18 ש' 4 לפרוטוקול). עוד הצהיר כי דירת ההורים היתה מחולקת לחדר שינה שבו ישנו הוריו, סלון בו ישן אחיו רמי, מטבח ושירותים (ס' 3 לתצהירו). בעדותו אמר כי בבית "שלושה ארבעה חדרים" (עמ' 18 ש' 25 לפרוטוקול).

יט. הבת, עדה אשקר, נשאלה בהודעתה נ/20 מי טיפל במנוח בתקופה בה היה סיעודי והיא השיבה: "אמא שלי עזרה לו מאוד למרות שהם חיו בנפרד" (הדגשה לא במקור. א.ה. עמ' 1 ש' 19 לנ/20).

כ. בנסיבות אלה, הגם שאין חולק כי התובעת והמנוח התגוררו לאחר גירושיהם באותה כתובת, התובעת לא הוכיחה כי הם חיו באותו מתחם בבית. מכאן שהתובעת לא הוכיחה קיום מגורים משותפים של בני הזוג טרם פטירת המנוח.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

5.2 ניהול משק בית משותף:

- א. בפסיקה נקבע כי עובדת קיום מגורים יחדיו מקימה חזקה הניתנת לסתירה של קיום משק בית משותף. (ראו פס"ד קסידסיד ופס"ד פוקילמן אשר הובאו לעיל, בפרק המתווה המשפטי).
- ב. בהודעה בפני חוקר הנתבע (2/נ) אמרה התובעת כי למנוח ולה לא היה חשבון בנק משותף והוסיפה הסיבה לכך: **"הוא היה קמצן"** (עמ' 3 ש' 14 לנ/2). עוד אמרה התובעת כי לא היה לה ייפוי כוח לפעול בחשבון הבנק של המנוח (עמ' 3 ש' 17 לנ/2) וכי שילמה מכספה את ההוצאות הרפואיות שלו. היא הוסיפה: **"לא רציתי לקחת כלום שלו"** (עמ' 3 ש' 20 לנ/2). באשר לקצבה שקיבל המנוח מהנתבע – אמרה התובעת כי **"היו לוקחים אותו. חתם ולקח את הכסף. לא יודעת מה עשה איתו"** (עמ' 4 ש' 1 – 2 לנ/2). הודעתה זו של התובעת נתמכת בתדפיס פעולות בחשבון הבנק של המנוח (נ/3), ממנו עולות הפקדות של קצבה בסכום של 1,578 ₪ ומשיכות במזומן של 1,500 ₪, 1,550 ₪ ו-1,638 ₪.
- ג. מגרסת התובעת בפני חוקר הנתבע (2/נ) עולה כי היא והמנוח קיימו הפרדה רכושית, ככל שהדברים אמורים בהכנסותיהם ובהוצאותיהם השוטפות. אלא שהפרדה זו היתה למורת רוחה של התובעת ולא פרי הסכמתה.
- ד. בתצהירה שינתה התובעת את גרסתה זו והצהירה כי עוד לפני הגירושין וגם לאחריהם, המנוח שילם את כל חשבונות הבית וכן כל צרכי הקיום והמחיה של שניהם (ס' ג' לתצהירה).
- ה. בחקירתה בפנינו העידה התובעת כי המנוח ניהל חשבון בנק על שמו בלבד בבנק הפועלים, סניף יפו. שם הופקדו הקצבאות שקיבל מהנתבע (עמ' 8 ש' 7 – 10 לפרוטוקול וכן נ/3) והיא ניהלה חשבון בנק על שמה בבנק הדואר (עמ' 8 ש' 14 – 17 לפרוטוקול). אך במטרה לרכז כאמור את גרסתה בנ/2 העידה כי המנוח היה נותן לה את כל הכסף (עמ' 8 ש' 5 – 6 לפרוטוקול), כי היא נהגה לקחת אותו לבנק, הוא היה חותם ולוקח את הכסף והיא ביקשה ממנו כסף כדי לשלם את החשבונות (עמ' 9 ש' 23 – 24 לפרוטוקול).
- ו. גרסה מרוככת זו של התובעת לא מתיישבת עם הודעת בתה, גב' עדה אשקר, בפני חוקר הנתבע (20/נ). שם ציינה כי נהגה להשתמש בכרטיס בנקט ולמשוך מחשבון המנוח את הקצבה החודשית לצורך מימון הוצאותיו הרפואיות (עמ' 2 ש' 14 – 18 לנ/20).
- ז. בחקירתה בפנינו, שינתה התובעת שוב את גרסתה. היא נשאלה מי שילם את החשבונות ועל כך השיבה: **"אני ובעלי. הייתי לוקחת ממנו והיינו משלמים"** (עמ' 9 ש' 20 – 21 לפרוטוקול). התובעת העידה כי הקצבה של המנוח עמדה על סך 2,400 ₪ והקצבה שלה עמדה על סך 1,800 ₪ וכי עבדה עם קשישים והכנסתה היתה 1,000 ₪ ופעם קיבלה גם 3,500 ₪ (עמ' 9 ש' 2, 16, 18 – 19 לפרוטוקול) ומהכנסות אלה שילמו חשבונות וכלכלה. עוד העידה כי הילדים היו מסייעים (עמ' 9 ש' 11 – 19 לפרוטוקול). התובעת העידה על גובה ההוצאות בגין חשמל ומים ונראה כי הכנסותיו של כל אחד מבני הזוג לבדו לא

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

הספיקו לממן הוצאות אחזקה שוטפת של מקום מגוריהם וכלכלה, כי נדרשו הכנסות של שניהם לצורך כך ואף סיוע מצד הילדים. בכך סתרה התובעת את הצהרתה כי המנוח לבדו שילם את כל הוצאות הבית וכן הוצאות הקיום של שניהם לפני ואחרי הגירושין.

ח. התובעת העידה בפנינו כי היא והמנוח רכשו ביחד את הדירה ברחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב-יפו וכי היא רשומה על שניהם (עמ' 8 ש' 18 – 21 לפרוטוקול). עוד העידה כי **"לפני שבעלי נפטר בעלי חילק לכל אחד מהילדים את החלק שלו"** (עמ' 8 ש' 23 לפרוטוקול). התובעת העידה כי המנוח לא הותיר אחריו צוואה (עמ' 8 ש' 25 – 26 לפרוטוקול) וכך גם עולה מס' 2 להודעתה מיום 27.8.2020. אחר כך היא העידה כי המנוח העביר את חלקו בדירה לבן שלהם **"לפני שנפטר. המסמך נחתם לפני שהתגרשנו"** (עמ' 8 ש' 30 – 33 לפרוטוקול). מעדותה זו של התובעת לא ברור מתי העביר המנוח את זכויותיו בדירה ולאיזה בן. התובעת לא המציאה אסמכתא לתמוך בעדותה זו. עם זאת, מעדותה זו עולה כי המנוח לא העביר לה בחייו את זכויותיו בדירת המגורים.

ט. התובעת הצהירה כי טיפלה במנוח במסירות ובאהבה עד יומו האחרון. **"עשיתי את כל מלאכות הבית (בישול, כביסה, נקיון) עזרתי לו בכל פעולות היום יום – להתקלח, להתלבש, ללכת לשרותים עם הליכון, כשהוא התקשה ללכת הייתי מובילה אותו בכסא הגלגלים לשבת בחוץ, הייתי יושבת איתו, הייתי מגישה לו אוכל ושתייה, מסדרת לו תרופות, הייתי הולכת איתו לקופ"ח וכשלא יכל לצאת מהבית היו מגיעים הרופאים או אחות מעבדה לביתנו. כשהמנוח נדרש להגיע לבי"ח הייתי מתלווה אליו ודואגת לכל צרכיו שם"** (ס' ה' לתצהירה).

י. בגרסתה זו תמכו גם כל עדי התביעה בתצהיריהם ובעדותם בפנינו. דא עקא כי הבת, עדה אשקר, נשאלה בהודעתה נ/20 מי טיפל במנוח בתקופה בה היה סיעודי והיא השיבה: **"אמא שלי עזרה לו מאוד למרות שהם חיו בנפרד"** (הדגשה לא במקור. א.ה. עמ' 1 ש' 19 לנ/20). משמע, הטיפול של התובעת במנוח בתקופת מחלתו לא מעיד בהכרח על כוונה של בני הזוג לניהול משק בית משותף אלא על נכונות אנושית של התובעת לסייע למנוח במצוקתו.

יא. התובעת צירפה לתצהירה תמונה אחת, בה היא והמנוח מצולמים בליל חתונתו של בנם, סמי, שנערך בחודש אוקטובר 2006. קרי, כחודשיים-שלושה לפני הגירושין (ס' ו' לתצהירה). בתמונה זו אין כדי לתמוך בטענתה כי בני הזוג חיו כידועים בציבור לאחר גירושיהם.

יב. בפסיקה הובהר כי הדרישה של ניהול משק בית משותף **"מתמקדת בביטוי הזוגיות באורחות החיים היומיומיים, והאופן בו הנחת השיתוף באה לידי ביטוי בניהול משק הבית. הדגש הוא על ממדי שיתוף מגוונים, בין שהם כלכליים ובין שאינם כלכליים, קרי המאמץ ההדדי שהושקע על ידי כל אחד מבני הזוג בהתאם ליכולותיו ואפשרויותיו לצורך כינון משק בית משותף. נבקש לחדש כי רכיב זה אינו מתמקד בהכרח בפן**

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

הקנייני, אלא הדגש הוא בבחינת מאמץ משותף" (ע"ע(ארצי) 4247-12-15 מזל מימון –
קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (27.2.2017); עב"ל(ארצי) 55213-
09-20 רינה יצחקי – המוסד לביטוח לאומי (15.6.2021)).

יג. בענייננו, בני הזוג בחרו להתגרש. גירושיהם סותרים את הכוונה לניהול משק בית משותף
ולכן הנטל על התובעת להוכיח קיום משק בית משותף כבד יותר. חרף זאת, התובעת לא
טענה ולא הראתה כי לאחר גירושיהם, בני הזוג בילו ביחד, אירחו ביחד, ביצעו פעולות
ביחד המעידות על מאמץ משותף.

יד. מכל הראיות אשר פורטו לעיל לא עולה כוונה ברורה וחד משמעית של בני הזוג לנהל משק
בית משותף. מהראיות עולה כוונה ברורה, לפחות של המנוח, לקיים הפרדה רכושית
ודווקא הסתירות בגרסת התובעת, כמו גם ניסיונה לרכך את גרסתה, מעידות כי הפרדה
זו לא היתה על דעתה והיא נותרה כועסת על המנוח בגין כך גם לאחר פטירתו. מאידך
וכפי שנראה בהמשך, גם מחויבות התובעת לטפל במנוח, ככל שהיא תוכח, לא תעיד על
כוונה לחיים משותפים של בני הזוג אלא על מחויבות אנושית לטפל במנוח בשעת
מצוקתו.

טו. בנסיבות אלה, הראיות בתיק אינן תומכות בחזקה בדבר קיום משק בית משותף אלא
סותרות אותה.

5.3 קיום חיי משפחה כבני זוג - הסיבה לגירושין:

א. בתביעתה לקצבת שאירים (נ/1) ציינה התובעת כי היתה בת זוגו של המנוח (ס' 9 ל-נ/1).

ב. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/2) נשאלה התובעת מדוע ציינה כאמור והיא השיבה: "כי
טיפלתי בו, כיבסתי לו, בישלתי לו והכל, חוץ מלישון במיטה" (עמ' 4 ש' 11 ל-נ/2).

ג. כבר עתה נבהיר כי גם אם התובעת טיפלה במנוח, כיבסה לו ובישלה לו, כטענתה, אין
בכך בלבד כדי להעיד על מאמץ משותף מצד שני בני הזוג המעיד על כוונה משותפת לבני
הזוג לקיים חיי משפחה כבני זוג.

ד. אין חולק כי התובעת נישאה למנוח בשנת 1968 ומנישואים אלו נולדו להם 7 ילדים.
שניים מהם נפטרו לפני המנוח (ס' א' לתצהיר התובעת).

ה. התובעת והמנוח שייכים לבני העדה המוסלמית. ביום 24.1.2007 הם התגרשו בבית הדין
השרעי ביפו. תעודת גירושין בעברית הומצאה (נספח ד' לתצהיר התובעת). מתעודת
הגירושין עולה כי בני הזוג התגרשו בהסכמה.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

- 1
2 1. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/2) נשאלה התובעת לסיבת הגירושין והיא השיבה כי
3 המנוח היה "חמדן. לא אוהב להביא כסף" (עמ' 1 ש' 13 לנ/2). עוד נשאלה בהודעתה:
4 "למה להתגרש בגיל מאוחר כשאת אמרת לי שהנוהג שלכם זה לא להיפרד ולהינשא
5 שוב?" והיא השיבה: "כדי לא לישון באותה מיטה" (עמ' 4 ש' 7 – 9 לנ/2).
- 6
7 2. התובעת הצהירה כי היא והמנוח החליטו להתגרש על מנת שלא תחול עליה חובה דתית
8 לקיים יחסי אישות על פי בקשת המנוח ולשכב עמו באותה מיטה (ס' ד' לתצהיר).
9 בחקירתה בפנינו נשאלה התובעת שוב לסיבת הגירושין והיא השיבה: "על ריב פשוט
10 ככה" (עמ' 7 ש' 26 – 27 לפרוטוקול).
- 11
12 3. התובעת אפוא נתנה שלוש תשובות שונות לסיבת הגירושין ולא ברור מהי הסיבה
13 האמיתית. התובעת לא הוכיחה אף אחת מהן.
- 14
15 4. בחקירתה בפנינו העידה התובעת כי שום דבר לא השתנה בינה לבין המנוח לאחר
16 הגירושין מלבד השינה המשותפת במיטה אחת. היא העידה "אסור לנו כי אני דתיה.
17 הייתי במכה" (עמ' 9 ש' 25 לפרוטוקול). דא עקא שהתובעת לא המציאה אסמכתא ולא
18 הוכיחה האיסור הנטען על ידה.
- 19
20 5. התובעת הצהירה כי מלבד בתה, עדה אשקר, אף אחד מילדיה, מבני המשפחה, מחתניה
21 וכלותיה ומהשכנים לא ידע על הגירושין ולא ידע על השינוי שחל במערכת היחסים בין
22 המנוח לביתה לאחר הגירושין (ס' ה' לתצהיר). גם בפנינו העידה התובעת כי זו היתה
23 בושה לומר בריש גלי כי בני הזוג התגרשו מהסיבה של רצון לוותר על יחסי אישות (עמ'
24 7 ש' 22 לפרוטוקול) ולכן "אף אחד לא הרגיש ולא ידע חוץ ממנו ומהבת שלי עדה" (עמ'
25 8 ש' 2 – 3 לפרוטוקול). עדי התביעה הצהירו והעידו כי לא ידעו שבני הזוג התגרשו למעט
26 עדת התביעה, גב' עדה אשקר. (ראו עדות מר סאמי אשקר בעמ' 15 ש' 12 לפרוטוקול;
27 עדות מר אחמד חטאב בעמ' 16 ש' 30 לפרוטוקול; עדות מר ג'האר נאבולסי בעמ' 17 ש'
28 לפרוטוקול).
- 29
30 6. דא עקא שגרסתה זו של התובעת נסתרה על ידה בהודעתה נ/2. התובעת נשאלה על ידי
31 חוקר הנתבע למה המנוח המשיך לגור בדירת הצדדים לאחר הגירושין. היה מצופה ממנה
32 להשיב כי מלבד העדר יחסי אישות, היחסים ביניהם לא השתנו. תחת זאת השיבה
33 התובעת כך: "לא היה לו לאן ללכת. אני רציתי שילך אבל הילדים לא רצו" (עמ' 1 ש' 17
34 לנ/2). בכך סתרה התובעת את גרסתה כי לאחר הגירושין, יחסיה עם המנוח נותרו ללא
35 שינוי, למעט יחסי האישות. התובעת רצתה בפרידה פיזית מהמנוח אלא שבינתיים הוא
36 חלה והיא העידה שהיא לא יכולה היתה לזרוק אותו מחוץ לבית חרף הגירושין (עמ' 1 ש'
37 19 – 20 לנ/2). בנוסף העידה כי טיפלה במנוח בתקופת מחלתו "כדי שהילדים יראו כי

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

אנחנו לא נוהגים לזרוק גם אם התגרשנו" (הדגשה לא במקור. א.ה. עמ' 2 ש' 5 לנ/2).
בדבריה המודגשים לעיל בהודעתה נ/2 סתרה התובעת גם את טענתה כי אף אחד, מלבד
בתה עדה, לא ידע על הגירושין. אם אף אחד לא ידע כיצד זה יוכלו הילדים לא לרצות
שהמנוח יעזוב את הבית לאחר הגירושין וכיצד יוכלו הילדים לראות שאמם לא זורקת
את אביהם מחוץ לבית בתקופת מחלתו, על אף הגירושין!?

5.4 קיום חיי משפחה כבני זוג – מחלתו של המנוח:

א. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/2) ציינה התובעת כי בני הזוג התגרשו לפני שהמנוח חלה
ולא ידעה לומר מתי חלה לאחר הגירושין (עמ' 1 ש' 15 ו-19 לנ/2). עם זאת ציינה כי
המנוח "היה חולה כל הזמן אבל לא כמו בתקופה האחרונה. הוא סבל מהלב שנים עוד
לפני שהתגרשנו אבל בשנתיים האחרונות הוא הרגיש ממש לא טוב. הוא היה נופל כל
הזמן והייתי מרימה אותו. הוא לא יכל לעבוד הוא כל הזמן היה בבית" (עמ' 1 ש' 22 –
23 ועמ' 2 ש' 1 – 2 לנ/2).

ב. מהודעתה זו של התובעת עולה כי התובע חלה בליבו עוד לפני הגירושין ולאחר הגירושין
מצבו הרפואי התדרדר.

ג. עוד ציינה התובעת בהודעתה נ/2 כי כל היום טיפלה במנוח, החליפה לו וחיתלה אותו,
האכילה אותו ובלילה "שמתי לו מכשיר לנשימה כי היו לו בעיות ואם הוא הרגיש ממש
לא טוב קראתי לבת שלי שתזמין טיפול נמרץ". התובעת הוסיפה שהיא קילחה את
המנוח לבדה ולפעמים, אם המנוח החליק, היא קראה לבתה ושלמנוח היתה מטפלת
שלוש שעות בבוקר, שלוש פעמים בשבוע אך היא לא קילחה ולא האכילה אותו וכי הבת
שלה הסיעה אותו לבדיקות מחוץ לבית ולפעמים הגיעה אחות לבית לעשות למנוח בדיקת
דם (עמ' עמ' 2 ש' 3 – 18 לנ/2).

ד. בחקירתה בפנינו, חזרה התובעת על גרסתה והעידה כך:

"ש. העדת קודם שמבחינתך למרות שהתגרשתם הכל היה רגיל, טיפלת בו,
סעדת אותו, אירחתם אנשים?

ת. רגיל רגיל. לקחתי אותו לאמבטיה. עזרתי לו לאכול, לקחתי אותו החוצה
וישבתי איתו.

ש. את מבחינתך היית אשתו לכל דבר?

ת. כן. אפילו כל השכנים שלי יודעים והיו רואים אותי איך הייתי מוציאה

אותו ויושבת איתו ומכניסה אותו לדירה שינוח. ואח"כ שהיה חולה והיה

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

צריך ללכת לביה"ח הייתי קוראת לבת שלי שתעזור לי לקחת אותו.
לפעמים לקחנו אותו יחד לבי"ח" (עמ' 10 ש' 1 – 5 לפרוטוקול).

ה. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/20) אמרה הבת, גב' עדה אשקר, כי מצבו הרפואי של אביה הדרדר והוא סבל מאי ספיקת כליות וגם נפל (עמ' 1 ש' 12 – 13 ל-נ/20).

ו. לבקשת התובעת מיום 4.10.2018 ובהעדר התנגדות מצד הנתבע, ניתנה במסגרת דיון מקדמי ביום 13.11.2018 החלטה המורה על זימון תיקי אשפוז ותיקי מרפאות של המנוח בבית חולים וולפסון משנת 2012 ועד לפטירתו (עמ' 5 לפרוטוקול). ביום 9.1.2019 הודיעה התובעת כי טרם הגיעו תיקים אלו. ביום 22.6.2020 הודיעה התובעת כי התיק שהגיע מבית החולים וולפסון והוגדר כחוות דעת לא ניתן לפתיחה ועיון מרחוק. כך גם היה ביום 20.7.2020 (ראו הודעת התובעת בתיק). רק ביום 2.8.2020 הפנתה התובעת לשני מסמכים מחומר רפואי זה: קבלה סיעודית מיום 6.5.2012 ובה צוין כי מצבו המשפחתי של המנוח: "נ+5"; כי הוא מתגורר בכתובת רחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב וכי הוא מתגורר עם בת זוג, מלווה על ידי סניטר וכי איש הקשר היא הבת עדה. כמו כן הוגשה קבלה סיעודית מיום 7.3.2014 ובה צוין כי מצבו המשפחתי של המנוח: "ג+6"; כי הוא מתגורר בכתובת רחוב מאור עיניים 6 בתל-אביב וכי הוא מתגורר עם אשתו, מלווה על ידי בתו והיא גם איש הקשר.

ז. אין חולק כי מועדן של שתי קבלות סיעודיות אלה הוא לאחר הגירושין ועל כן אפשר שיש בהן כדי לתמוך בגרסת התובעת אלא שכפי שנראה בהמשך, קבלות אלה בטלות ביחס לשאר הראיות בתיק ועל כן אין בהן כדי להטות את הכף לטובת גרסת התובעת.

ח. מכל המפורט עולה כי לאחר הגירושין המשיכה התובעת לטפל במנוח, כמו לפני הגירושין, אך לא מפאת כך שלאחר הגירושין, לבני הזוג היתה כוונה לקיים יחסי משפחה כבני זוג אלא מכורח הנסיבות. מצבו הרפואי של המנוח החמיר לאחר הגירושין ופירוד פיזי הפך בלתי אפשרי.

5.5 הערכות תלות למנוח מיום 9.8.2015 (נ/15) ומיום 29.9.2015 (נ/14):

א. מעיון בהערכת תלות מיום 29.9.2015 (נ/14) עולה כי הבת עדה והמנוח עצמו סיפקו את כל המידע הרלוונטי למעריך, מר חדד נגיב. אוזכר הבן הסיעודי, כבן 50 שלא עובד, כמי שמתגורר עם המנוח, אוזכר כי המנוח מקבל טיפולי פיזיותרפיה פעמיים בשבוע. אוזכרה מטפלת מטעם הנתבע, באמצעות דנאל סניף תל-אביב, אשר סופקה למנוח במשך 5 ימים

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

בשבוע, בין השעות 10 – 12. כן צוין כי המנוח לא יכול לקום לבדו משכיבה לשיבה. הבת עזרה לו להתיישב אך לא יכולה להרימו לעמידה לבד. לצורך כך דרושים שני אנשים (ראו בפרק 11: פעולות היום יום). בהערכה זו ביקש המנוח עזרה בניידות, לבוש, אכילה ורחצה (ראו פרק 12(ג) ל-14).

ב. אין חולק כי התובעת לא אוזכרה כלל במסגרת נ/14. לא כמי שטיפלה במנוח ולא כמי שגרה עמו.

ג. בהודעתה נ/2 התובעת נשאלה אם היא נכחה בהערכת התלות שבוצעה למנוח על ידי הנתבע כשלושה חודשים לפני פטירתו (נ/14). התובעת השיבה: **"כן. תמיד ביקשתי שיתנו לו עוד שעות"**. היא נשאלה מדוע לא צוינה בהערכת תלות זו כמי שטיפלה במנוח והיא השיבה: **"לא יודעת. אני הייתי נוכחת ואני זו שמטפלת בו. אני קוראת לבת שלי שתעזור לי מידי פעם או כשאני עסוקה עם הבן שלי. היא עוזרת לי עם אבא שלה. את כל עניין בתי החולים היא מסייעת לי בזה"**. בתגובה לכך שבהערכת תלות זו צוין כי הבת, עדה אשקר, טיפלה במנוח, אמרה התובעת: **"היא הבת שלי היא באה לעזור. אני ישבתי איתם פה והיא דיברה"** (הדגשה לא במקור – א.ה. עמ' 2 ש' 19 – 23 ועמ' 3 ש' 1 – 5 ל-2).

ד. במהלך חקירת התובעת בפנינו, הוצגה בפניה הערכת התלות במלואה (נ/14) והיא התבקשה להגיב על כך שהיא לא מוזכרת בה. התובעת העידה: **"אז מה? הם אולי לא כתבו את זה. אנחנו כל הזמן ביחד"** (עמ' 13 ש' 7 – 8 לפרוטוקול).

ה. מתוצאת הערכת התלות מיום 29.9.2015 עולה כי קדמה לה הערכת תלות מיום 9.8.2015. הערכה זו הוצגה בפני התובעת במהלך חקירתה בפנינו (נ/15) והיא נשאלה מדוע לא סומן בה כי בני הזוג מנהלים משק בית משותף. התובעת השיבה: **"לא מילאו את זה. אז מה?"** (עמ' 13 ש' 15 לפרוטוקול).

ו. מעיון ב-נ/15 עולה כי גם הערכת תלות זו בוצעה על ידי המעריך, מר חדד נגיב. גם אז הבת עדה והמנוח מסרו למעריך את כל המידע הרלוונטי. הבן הסיעודי אוזכר כמי שמתגורר עם המנוח. צוין כי המנוח מקבל פיזיותרפיה פעמיים בשבוע. אוזכרה מטפלת מטעם הנתבע, באמצעות דנאל סניף תל-אביב, אשר סופקה למנוח במשך 5 ימים בשבוע, בין השעות 10 – 12. כן צוין כי המנוח לא יכול לקום לבדו משכיבה לשיבה. הבת עזרה לו להתיישב אך לא יכולה להרימו לעמידה לבד. לצורך כך דרושים שני אנשים (ראו בפרק 11: פעולות היום יום). בהערכה זו ביקש המנוח עזרה בשעות אחר הצהריים (ראו בפרק 12(ג) ל-15).

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

ז. אין חולק כי גם בהערכת תלות נ/15 התובעת לא אוזכרה כלל. לא כמי שטיפלה במנוח וגם לא כמי שגרה עמו.

ח. ביום 1.1.2019 הודיעה התובעת כי היא מתנגדת להגשת הערכות התלות נ/14 ו-נ/15 שלא באמצעות עורכם, מר חדד נגייב. מר נגייב הוזמן למתן עדות אך לא הופיע לדיון ביום 15.6.2020. בפתח דיון זה הודיע הנתבע כי ההזמנה למתן עדות נמסרה למר נגייב. התובעת לא חזרה על התנגדותה להגשת נ/14 ו-נ/15 וכך גם עולה מסיכומיה.

ט. בענין זה הבת, עדה אשקר, הצהירה כי בהערכות התלות שבוצעו למנוח בחודשים אוגוסט וספטמבר 2015 (נ/14 ו-נ/15) התובעת לא הייתה נוכחת (ס' 6 לתצהירה. הדגשה לא במקור). בעדותה בפנינו סתרה הבת את הצהרתה זו והעידה כי התובעת הייתה בבית. היא העידה כך: **"אמא גם הייתה בבית. אני הייתי יכולה אולי לדבר אבל היא גם הייתה"** (עמ' 20 ש' 10 – 11 לפרוטוקול).

י. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/20) נשאלה הבת, גב' עדה אשקר, אודות הערכת תלות נ/14 והיא אמרה כי אמה, התובעת, טיפלה באביה המנוח כל הזמן. כי היא (הבת) לקחה את המנוח לבדיקות מחוץ לבית אבל בבית טיפלה בו אמה ושתייהן האכילו וקילחו את המנוח (עמ' 2 ש' 12 ל-נ/20). עוד אמרה שהיא טיפלה באביה המנוח בבוקר, משעה 08:00 עד 11:00 – 12:00 **"ואח"כ אמא שלי החליפה אותי"** (עמ' 3 ש' 4 – 5 ל-נ/20). היא נשאלה מדוע לא ציינה בפני עורך הערכת התלות שגם אמה מטפלת באביה והיא השיבה: **"זה לא עלה לי בראש. אני דיברתי שם והסברתי הכל. אמא שלי תמיד נכחה ברווחה"** (הדגשה לא במקור – א.ה. עמ' 3 ש' 7 – 8 ל-נ/20). עוד אמרה כי היא טיפלה באחיה בבוקר ובצהריים האכילה אותו ואת אביה האכילה לפעמים (עמ' 3 ש' 9 – 12 ל-נ/20). עוד אמרה כי אמה הכינה אוכל לאביה המנוח (עמ' 3 ש' 22 – 23 ל-נ/20), כי אמה שילמה את הוצאות הבית וכי אמה לא לקחה את המנוח לבדיקות כי אין לה רישיון נהיגה (עמ' 4 ש' 1 – 11 ל-נ/20).

יא. הנה כי כן, על אף שלגרסתה, אמה-התובעת טיפלה באביה המנוח, לא עלה על דעת הבת עדה לציין זאת בפני עורך נ/14 ו-נ/15. הסבר זה בלתי סביר ולא אמין עלינו.

יב. בתצהירה הצהירה הבת, עדה אשקר, כי בתקופה זו עבדה בחברת כוח אדם לסיעוד, דנאל, 6 ימים בשבוע, בהיקף משרה מלאה ולא היה סיכוי לכך שתוכל לשלב עבודה זו עם טיפול בלעדי במנוח ובאחיה הסיעודי וטיפול בביתה ובשלושת ילדיה הבגירים (ס' 5 לתצהירה). התובעת צירפה לתצהירה תלוש שכר של חודש ספטמבר 2015 ממנו עולה כי בחודש זה עבדה 21 ימים. בפנינו העידה כי עבדה בטיפול בקשישים 3 – 5 שעות ביום לפי הצורך (עמ' 20 ש' 22 לפרוטוקול).

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

יג. בחקירתה בפנינו היא התבקשה להסביר מדוע התובעת לא מצוינת בהערכות התלות שבוצעו למנוח והיא לא ידעה להסביר זאת (עמ' 20 ש' 5 – 20 לפרוטוקול).

יד. התובעת לא הוכיחה כי נכחה בעת עריכת נ/14 ו-נ/15. התובעת ויתרה על מתן עדותו של עורך הערכות תלות אלה. התובעת גם לא הוכיחה אמיתות הצהרת בתה לפיה, בלתי אפשרי היה לה לשלב את הטיפול באביה המנוח עם עבודתה, ניהול משק ביתה והטיפול בילדיה. דווקא גרסתה של התובעת כי נעזרה רבות בבתה בכל הקשור במנוח סותרת את הצהרת הבת ומעידה כי האחרונה שילבה את הטיפול במנוח בשאר מטלות חיי היומיום שלה.

5.6 מסמכים נוספים:

א. במהלך חקירתה הציג הנתבע לתובעת תביעה להבטחת הכנסה שהגיש המנוח ביום 22.1.2007 (יומיים לפני הגירושין) ובה ציין המנוח כי הוא פרוד מהתובעת החל משנת 1998 (נ/6). התובעת השיבה: "איך היינו פרודים אם היינו באותו הבית"? (עמ' 10 ש' 12 לפרוטוקול).

ב. בסיכומיה ביקשה התובעת להסביר כי זו היתה דרכו המתחכמת של המנוח להתגבר על דחיית תביעותיו להשלמת הכנסה בשל כך שהנתבע ביצע בדיקת הכנסותיהם של התובעת והמנוח ביחד כבני זוג ועל מנת שלא תעשה בחינה כלכלית משותפת של שניהם אלא רק של המנוח (ראו בענין זה תביעה לתוספת עבור בת זוג בקצבת אזרח ותיק אשר הוגשה על ידי המנוח ביום 23.1.2005 ובה צוינה התובעת כבת זוגו. כך גם תביעה להשלמת הכנסה אשר הוגשה על ידי המנוח ביום 23.1.2005 ובה ציין כי התובעת היא בת זוגו. תביעות אלה נדחו על ידי הנתבע בטענה כי באותה עת שולמה לתובעת קצבת נכות כללית. ראו מכתבי הנתבע מיום 3.4.2005 לכל אחד מבני הזוג וראו גם מכתב הנתבע למנוח מיום 11.4.2005. ובו הודע לו כי הזכות להשלמת הכנסה נבדקת על פי עמידה בכללים של שני בני הזוג. מסמכים אלו נמצאו בתיק המנוח אשר הומצא על ידי הנתבע ביום 18.2.2021 ובעקבות החלטה מיום 17.2.2021). טענה זו של התובעת נטענה לראשונה בסיכומים. היא לא הוכחה ועל כן אין בידינו לקבלה.

ג. נבהיר כי ההלכה הפסוקה היא כי "הגירסה אותה מוסר מבוטח במסגרת חקירות שנערכות קודם לקיומם של הליכים משפטיים, בעת שעדיין אינו מודע לנפקות המשפטית העולה מגירסתו, ודאי כאשר המדובר בנפקות לגבי מצב עתידי, אותו לא מתכנן המבוטח בעת שהוא מוסר את גירסתו, הינה הגירסה שיש ליתן לה עדיפות" (עב"ל(ארצי) 4926-09-10 פחימה דורית – המוסד לביטוח לאומי 15.3.2011)(להלן – פס"ד פחימה). הלכה זו חלה ביחס לגרסאות שמסרו הן המנוח והן התובעת לנתבע.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

ד. עוד נבהיר כי בתגובת התובעת לנ/6 אשר פורטה לעיל, אין בהכרח כדי להוכיח כי הצדדים התכוונו לקיים חיי משפחה כבני זוג לאחר הגירושין. הראיות בתיק לא תומכות בטענה כי מגוריהם באותה כתובת לאחר הגירושין נבעו מכוונה כזו אלא בשל הנסיבות, בהן מצבו הרפואי של המנוח החרף והתובעת בחרה, כך על פי הודעתה נ/2, שלא לזנוח אותו או להשליכו מהבית.

ה. במהלך חקירתה הציג הנתבע בפני התובעת תביעה לקצבת אזור ותיק שהיא עצמה הגישה בשנת 2010 (נ/7) ובה ציינה כי מועד גירושי הצדדים היה בשנת 2007. התובעת נשאלה מדוע לא ציינה בתביעתה זו כי היא חיה עם המנוח כידועים בציבור חרף גירושיהם. היא העידה כך: **"אבל כל הזמן אני חיה איתו. כל הזמן היינו ביחד. יש אנשים על ידנו שידועים שאני אתו. אולי שכחתי לרשום"** (עמ' 10 ש' 32 – 33 לפרוטוקול).

ו. במהלך חקירתה הציג הנתבע בפני התובעת טופס שאלון מיום 20.1.2011 בענין בדיקת זכאותה להמשך תשלום גמלה והיא נשאלה מדוע סימנה כי למנוח לא היתה הכנסה מקצבה (נ/8). התובעת השיבה: **"היתה לו קצבת זקנה. אולי טעיתי"**.

ז. במהלך חקירתה הציג הנתבע בפני התובעת דוח הערכת תלות שבוצע למנוח ביום 12.3.2012 (נ/9). מעיון בו עולה כי הערכת התלות נעשתה במהלך שעה אחת, בנוכחות הבן הסיעודי ראמי והבת עדה. המנוח והבת עדה מסרו המידע למעריכה, גבי ישראל זיוה. המנוח עצמאי אך נזקק לעזרה והוא ביקש מטפלת כי הבת עדה עובדת והוא זקוק לסיוע ברחצה, בהלבשה, תמיכה בטיול, חימום האוכל וניקיון הבית (ראו ס' 13 ל-נ/9). התובעת נשאלה מדוע היא לא אוזכרה בנ/9 והיא העידה כך:

"ש. סיפרת שחיתם ביחד ועזרת לו עם אוכל וליווית אותו והכל. אני אראה לך מספר מסמכים שלא רק שאין ציון שנכחת בחייו, את לא ליווית אותו? ת. הייתי שולחת את הבת שלי. אני לא יכולה ללכת לבי"ח. אבל כל השאר, מי יטפל בבן שלי הנכה? נלך שנינו ואעזוב אותו לבד. ש. אז את כל הזמן בבית עם הבן? ת. הבן היה אצלנו בבית. כשהייתה הבת לוקחת אותו לבדיקה הייתי נשארת עם הבן. ש. אז כל הזמן אם מישוהו בא הוא רואה אותך בבית במאור עיניים 6? ת. כן. אני לא יוצאת. ש. אני מראה לך דו"ח הערכת תלות משנת 2012 שנערכה למנוח לצורך קצבת סיעוד. למשל בסעיף 2 ששואלים מי גר בבית עם בעלך כתוב שהבן רמי והבת עדה. את לא מוזכרת? ת. איך הבת, יש לה בית ויש לה ילדים אז איך היא נשארת? ש. כששואלים שם המטפל לא כתוב השם שלך אלא השם של הבת עדה? ת. אולי אותו יום שהיא לקחה אותו לכן היא רשמה". (עמ' 11 ש' 13 – 25 לפרוטוקול).

ח. התובעת לא נתנה הסבר סביר לכך שהיא לא אוזכרה בנ/9 כמי שטיפלה במנוח וגרה עמו.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

ט. ביום 6.3.2021 הגיש המנוח לנתבע תביעה לגמלת סיעוד (נ/10) ובו צוין כי הסטטוס של המנוח **גרוש** וגם **נשוי**. לא צוינו פרטים של בת הזוג ולא צוינו פרטי התובעת כבת זוג וצוין כי המטפל העיקרי היא הבת עדה. נ/10 הוצג לתובעת והיא השיבה: **"אני הייתי נשואת בבית לטפל בבן"** (עמ' 12 ש' 8 לפרוטוקול).

י. ביום 29.4.2013 הגיש המנוח לנתבע תביעה נוספת לגמלת סיעוד (נ/11). שם צוין כי הסטטוס של המנוח **גרוש**. נ/11 הוצג לתובעת והיא השיבה: **"אני אומרת לך שאני כל הזמן אתו"** (עמ' 12 ש' 14 לפרוטוקול).

יא. ביום 18.8.2014 בוצעה למנוח הערכת תלות (נ/12) על ידי המעריכה גב' ישראלה זיוה, במהלך שעה אחת, בנוכחות הבת עדה והבן רמי ובקשת המנוח: יותר שעות טיפול ועזרה ברחצה, הלבשה, ליווי בטיול וניקיון הבית על השעות שכבר אושרו לו (ס' 10 ל-נ/12). בס' 14 ל-נ/12 צוין כי המנוח נזקק להשגחה מתמדת. בעמ' 5 (ס' ז' – י') ל-נ/12 צוין כך **"הבת מתגוררת בקרבת ביתו באותו חצר. גם גרושתו גרה באותה כתובת, ליד ביתו"** (הדגשה לא במקור – א.ה.) וגם **"בשל הרכב הבית כל משפחתו נמצאת כל היום והלילה"**. **"כל היום צופה בטלויזיה יושב עם משפחתו"**. התובעת אוזכרה ב-נ/12 כמי שגרה ליד התובע אך בפרק 9 (עזרה ללא תשלום) – צוינה הבת בלבד ובפרק 14 (פעולות היום יום) צוינו הבת וגם הנכד כמי שבאו מידי יום לסייע למנוח להתלבש ולהתקלח. צוינה הבת בלבד כמי שבאה להרים את המנוח לאחר שנפל בדרכו לשירותים והזמינה אמבולנס כדי להבהילו לבית החולים. צוינה הבת בלבד כמי שחיממה למנוח את ארוחותיו ונתנה לו תרופות. כמו כן צוין כי המנוח התהלך מחוץ לביתו עם הבת או הבן (ס' 12 בעמ' 3 ל-נ/12). התובעת לא צוינה כמי שטיפלה במנוח וגרה עמו.

יב. ביום 27.7.2015 הגיש המנוח לנתבע תביעה לבדיקה מחדש של זכאי לגמלת סיעוד עקב החמרה (נ/13) ובה צוין כי המנוח **גרוש** וחי לבד. נ/13 הוצג לתובעת והיא השיבה: **"אני לא יודעת. הוא היה על כסא גלגלים ולפעמים הלך על הליכון"** (עמ' 13 ש' 3 לפרוטוקול).

יג. ביום 23.2.2016 הגישה התובעת לנתבעת תביעה להשלמת הכנסה (נ/16) ובה ציינה כי מצבה המשפחתי: גרושה. בעיון ב-נ/16 לא מצאנו אופציה של **"ידועה בציבור"** וסימון גרושה הוא נכון ולא סותר את טענתה להיותה ידועה בציבור.

יד. במהלך חקירתה בפנינו הוצג לתובעת אישור רפואי של דר' איריס ויינטל שבדקה את המנוח ביום 22.6.2014 וציינה שהוא **"פ+4"** וכי הגיע בליווי הבת וגר עם הבת (נ/17). נראה שאין להסתמך על המידע שצוין במסמך זה שכן אין חולק כי למנוח יש 5 ילדים ולא 4. כמו כן אין חולק כי המנוח התגורר ברחוב מאור עיניים 6, בתל-אביב-יפו, כמו שצוין ברישא של נ/17 ולא ברחוב מאור עיניים 1, שם גרה הבת עם בני משפחתה. התובעת

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

העידה בקשר ל-17/נ כי זה "שקר. הבת שלי גרה בקומה שלישית, ואנחנו גרים בקרקע" (עמ' 13 ש' 29 לפרוטוקול).

טו. עוד הוצג בפני התובעת סיכום אשפוז של המנוח בבית חולים איכילוב מיום 17.1.2012 ובו צוין כי הוא "נ+5" וכן צוינו בתלונות העבר דברי הבת, גב' עדה אשקר (נ/18). 18/נ הוצג בפני התובעת והיא העידה: "אני אומרת שלפעמים היא לוקחת אותו לבי"ח ואני נשארת עם הבן. אנחנו תמיד ביחד באותה דירה אני רמי ועדנאן" (עמ' 14 ש' 1 – 2 לפרוטוקול).

טז. לבסוף הוצג בפני התובעת תלוש שכר שקיבלה במסגרת עבודתה בנתן – המרכז הישראלי לרפואה ובו צוין שהיא רווקה (נ/19). התובעת לא ידעה לומר מדוע נרשם מצבה המשפחתי כך (עמ' 14 ש' 10 לפרוטוקול).

יז. בכל המסמכים שהוצגו לתובעת במהלך חקירתה בפנינו, התובעת לא אוזכרה כמי שטיפלה במנוח וגרה עמו. הבת, עדה אשקר, היא זו שצוינה כמי שמסרה את המידע, כמי שטיפלה במנוח באופן יומיומי, שכמי שהסיעה אותו לבדיקות ולבית החולים, כמי שטיפלה בהשגת שעות מטפלת עבורו בנוסף לטיפול שלה. הנכד אוזכר כמי שסייע למנוח (נ/12) והבן ראמי אוזכר כמי שמתגורר עם המנוח. דווקא האזכור של הנכד ושל הבן ראמי מדגיש ביתר שאת את אי האזכור של התובעת. שמה של התובעת אוזכר רק ב-12/נ ורק בהקשר להיותה גרושתו של המנוח ובהקשר למגוריה לידי המנוח ולא עם המנוח.

יח. בהודעתה בפני חוקר הנתבע (נ/20) ציינה הבת, גב' עדה אשקר, כי היא זו אשר הגישה את התביעה לסיעוד ואת התביעה לדמי קבורה כי אמה, התובעת, לא יודעת להתעסק עם זה (עמ' 2 ש' 19 – 21 ל-20/נ). על כך חזרה גם בעדותה בפנינו, משהעידה כי אמה לא ידעה לעשות את כל הסידורים עבור המנוח (עמ' 20 ש' 15 לפרוטוקול). אך בהסבר זה אין כדי להניח את הדעת ואין כדי להסביר כיצד זה הבן רמי והנכד אוזכרו במסמכים שהוצגו ואילו התובעת לא אוזכרה.

יט. בהעדר הסבר מניח את הדעת כלשהו, אנו מתרשמים כי לתובעת היתה כוונה, משיקוליה היא, לא להיות מאוזכרת בהערכות התלוות שבוצעו למנוח. בענין זה נזכיר את דברי כב' השופט (כתוארו אז) צור בעב"ל(ארצי) 1381/01 ויולטה אולחובוק – המוסד לביטוח לאומי (9.2.2004):

"לדעתי, אדם המגיש תביעה למוסד לביטוח לאומי חייב למסור את מלוא הפרטים הנוגעים לעניינו לאשורם... ביחסים שבין המוסד למבוטח מוטלת על המבוטח, בראש ובראשונה, חובת גילוי מלוא המידע והחובה לנהוג בתום לב. מבוטח שאינו מוסר למוסד את מלוא הפרטים הנוגעים לעניינו או שמוסר חלילה

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

פרטים שאינם נכונים, עשוי להיחשף לדרישה להחזר הכספים מכח סעיף 315 לחוק...."

כ. כמו כן נפסק בפס"ד פחימה כי :

"...יש לייחס חשיבות ומשמעות לדברים אשר נאמרים על ידי מבוטח בטפסי התביעה אותם הוא מגיש ובהודעותיו לחוקר, כך שמבוטח אינו אמור לשנות את העובדות בבחינת "תוכנית כבקשתך" על מנת להתאים את העובדות לסוג הגימלה אותה הוא מעוניין לקבל. מבוטח אינו אמור ליהנות מ"הדבש" של הכרה במערכת יחסים של בני זוג כידועים בציבור אולם להימלט מה"עוקץ" כאשר מערכת יחסים זו שוללת גמלאות מסוימות או לוקחת בחשבון קיומו של בן זוג לעניין בחינת הזכאות לגמלה".

כא. משבחרה אפוא התובעת שלא לציין את שמה כמי שטיפלה במנוח וגרה עמו בהערכות התלוות 9/נ, 12/נ, 14/נ ו-15/נ – יש לקבל את הלקונה במסמכים אלו כפשוטה ולקבוע כי בתקופה שלאחר הגירושין התובעת לא טיפלה במנוח ולא גרה עמו אלא לכל היותר לידו.

5.7 עדויות מטעם התובעת:

א. העד סאמי אשקר הצהיר כי התובעת והמנוח התגוררו ביחד, הופיעו לאירועים משפחתיים ביחד וכי כאשר המנוח חלה, התובעת טיפלה בו במסירות, הובילה אותו בכיסא גלגלים, לקחה אותו למקלחת, לשירותים ודאגה לכל צרכיו (ס' 5 – 7 לתצהירו). בחקירתו חזר העד על גרסתו והעיד כי ראה את התובעת מגישה אוכל למנוח, מטפלת בכביסה ומחליפה מצעים (עמ' 15 ש' 19 – 21 לפרוטוקול).

ב. העד אחמד חטאב, שהוא חבר המשפחה (עמ' 16 ש' 7 – 8 לפרוטוקול), הצהיר כי ראה את התובעת והמנוח אוכלים יחד וכי התובעת בישלה לו ולכל בני המשפחה. כמו כן התובעת טיפלה במנוח, לקחה אותו למקלחת, לשירותים ודאגה לכל צרכיו (ס' 4 ו-5 לתצהירו). עד זה חזר על גרסתו זו גם בחקירתו בפנינו.

ג. הנתבע טען בסיכומיו כי העד אחמד חטאב העיד שהתובעת היא היחידה שטיפלה במנוח והיא היחידה שטיפלה בבן רמי (ס' 24 לסיכומיו) ולא היא. עד זה העיד במפורש כי התובעת והבת שלה טיפלו במנוח (עמ' 16 ש' 19 לפרוטוקול). עד זה העיד כי הוא עובד במשרה מלאה ובא לבקר את המשפחה כל יום ויושב שעה שעתיים עם האחים ולכן סביר כי עדותו תתייחס למה שראה בזמן ביקוריו ולא דווקא להתנהלות של התובעת במשך כל יום, כל היום.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

ד. העד ג'יהאר נאבולסי, בנם של התובעת והמנוח, הצהיר כי התובעת טיפלה במנוח ודאגה לכל צרכיו עד לפטירתו (ס' 5 – 6 לתצהירו). העד חזר על גרסתו זו גם בחקירתו בפנינו.

ה. עדויות אלו תומכות בגרסת התובעת כי טיפלה במנוח במסירות ודאגה לכל מחסורו אלא שגרסה זו עומדת בסתירה למסמכים רבים שהוצגו בפני התובעת במהלך חקירתה ובמיוחד בהערכות תלות שבוצעו למנוח (נ/9, נ/12, נ/14 ו-נ/15). בנוסף, בגרסה זו בלבד, גם אם היה בה ממש, אין די כדי להוכיח כוונה של שני בני הזוג לקיים חיי משפחה כבני זוג גם לאחר גירושיהם. בגרסה זו לבדה יש רק כדי להוכיח כוונה ויחס אנושיים מצד התובעת שלא לזנוח את המנוח בעת מצוקתו.

ו. עדים אלו גם העידו כי לא ידעו על כי התובעת והמנוח התגרשו. כפי שפורט לעיל, ידיעתם זו הוטלה בספק אך גם אם נקבל אותה, עדין אי הידיעה גרמה לעדים אלו להניח כי הטיפול של התובעת במנוח נובע מיחסי הנישואין ביניהם ולא מהיותם ידועים בציבור.

ז. בנסיבות דנן אנו מעדיפים את הגרסה העולה מהערכות התלות האמורות ודוחים גרסת התובעת כי טיפלה במנוח וגרה עמו. למעלה מן הצורך נעיר כי אף אם הייתה מתקבלת גרסת התובעת כי טיפלה במנוח, הרי שאין בכך כדי להוכיח היותם ידועים בציבור.

5.8 מכל המפורט לעיל, אנו קובעים כי התובעת לא הרימה הנטל המוטל עליה להוכיח כי גרה עם המנוח במגורים משותפים טרם פטירתו וכי בני הזוג חיו ביחד כידועים בציבור לאחר גירושיהם וחרף גירושיהם.

5.9 בנסיבות אלה, התובעת לא היתה ידועה בציבור של המנוח טרם פטירתו.

6. סוף דבר:

התביעה נדחית.

משעסקינן בהליך בתחום הביטחון הסוציאלי, אנו קובעים כי התובעת תישא בהוצאות הנתבע בסכום מופחת בסך של 2,000 ₪. ההוצאות ישולמו בתוך 30 ימים מהיום.

בית הדין האזורי לעבודה תל אביב

ב"ל 4451-04-17

1
2
3
4
5
6
7

7. הצדדים זכאים לערער על פסק הדין לבית הדין הארצי בירושלים בתוך 30 יום ממועד קבלתו.

ניתן היום, יא' חשוון תשפ"ב, (17 אוקטובר 2021), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

אירית הרמל

אברהם גלאי, נ.צ. (מ)

אירית הרמל, שופטת

אורנה רזניק, נ.צ. (ע)

8